

"Als Balcans una tona d'odi costa molt poc"

Ernest Lluch, ex-ministre socialista, economista i historiador, coneix a fons els Balcans i els conflictes que hi ha entre els països que en formen part. En les visites que hi ha fet ha conegut personalment 'l'enemic públic número 1' d'Europa, Slobodan Milosevic.

Ernest Lluch té moltes ganes de parlar dels Balcans. L'entrevista comença, tant si com si no, amb una classe magistral, comprimida i particular, per a periodista i fotògraf. Els fets s'entrellacen, l'una cosa porta a l'altra, en l'espai i en el temps. De Kosovo passem a la Vojvodina, a Croàcia, a Eslovènia, a l'OTAN, a Ieltsin, als musulmans, a Albània, als turcs i l'imperi austro-hongarès. No debades la seva experiència i coneixements foren aprofitats per l'ex-president espanyol, Felipe González, quan, fa pocs anys, va haver de fer un informe sobre l'oposició sèrbia. A Lluch, l'interessa parlar de les arrels històriques dels conflictes actuals. Però encara l'interessa més parlar de les lliçons que se n'han de treure. La primera: que actituds com la de Milosevic s'han d'acabar.

—*El 1994 va anar a Sèrbia presidint una comissió de diputats i senadors i va conèixer Slobodan Milosevic. Quina impressió li va fer?*

—És un típic home format en el comunisme, que va vestit d'acord amb això i que per a qualsevol pregunta té la resposta preparada. Manté tota l'estructura del partit comunista intacta perquè, quan caigué el comunisme, canvià la bandera roja per embolicar-se amb la sèrbia. I per tant, tens la sensació de trobar-te davant una persona molt formada en el poder. Tot just veure'm entrar em va dir: 'Jo sé que, a vostè, el preocupa més Kosovo que no pas Sarajevo'. Volent dir que ell tenia una informació perfecta, i en un demòcrata potser no cal revelar que han fet espionatge previ. I recordo que li vaig respondre: 'És que Kosovo és la pedra de toc per a saber si vostè és demòcrata o no ho és'.

—*És dels qui creuen que Milosevic és un ultranacionalista de convicció, o és un oportunista que utilitza aquest recurs per mantenir-se al poder?*

—Jo crec que ell, a part haver estat comunista, és un nacionalista serbi radical i intolerant. Per exemple, el seu odi als croats és brutal, i per tant també als alemanys. Realment, Alemanya és molt culpa-

ble, sobretot Hans Dietrich Genscher, que va ser un dels grans responsables que tot això es desencadenés. Afortunadament es va jubilar, i ara, pel que m'expliquen, viu amb grans remordiments de consciència. Pel que fa als croats, Milosevic té greuges com el de la batalla del 1389 contra els turcs. Els serbis com ell pensen que en aquella ocasió els croats van ser poc valents i que ells en canvi hi van deixar fins l'última gota de sang.

—*I l'any passat va anar a Montenegro...*

—Sí, va ser una visita peculiar. Hi vaig anar amb el príncep pretendent de Montenegro, convidats per l'actual govern, que aleshores eren l'oposició al candidat de Milosevic. Havien guanyat les eleccions, i els vam anar a donar suport. L'actual president, Djukanovic, també havia estat un home de Milosevic, però en el transcurs de la seva època governamental ha anat evolucionant cap a la democràcia. I després, una altra cosa que vaig veure-hi, és un cert espe-

rit de Montenegro. Allà una part dels montenegrins se senten serbis, i una altra se senten montenegrins. I aquests últims temps, els segons van augmentant. En acabat, també hi ha serbis que se senten molt a prop de Sèrbia, hi ha musulmans, i hi ha albanesos. És molt complicat. Montenegro havia deixat de ser una mica Montenegro per tornar-se molt Sèrbia, i aquests últims temps el sentiment montenegrí ha

"Milosevic em va dir, tot just veure'm entrar: 'Jo sé que, a vostè, el preocupa més Kosovo que no pas Sarajevo'. I jo recordo que li vaig respondre: 'És que Kosovo és la pedra de toc per a saber si vostè és demòcrata o no ho és'".

l·ligat l'impuls democràtic, i per tant d'afirmació i de separació. I encara hi ha una altra qüestió, la monarquia, que ha esdevingut una mica el símbol de Montenegro.

—*Per què no creix l'oposició a Sèrbia, de la mateixa manera que ha crescut a Montenegro?*

—D'una banda, perquè aquest nacionalisme serbi tan memoriós, té més arrels a Sèrbia que no pas a Montenegro. Segona, a Sèrbia no hi havia una gran tradició d'oposició. A més, dins l'oposició que s'hi va formar fa tres anys, hi havia un individu que era pitjor que Milosevic, i que va arribar a ser-ne vicepresident. Anava amb barba, a l'estil més oriental, i quan et rebia, ho feia amb moltes icones al voltant i amb unes espelmetes enceses, cosa que fa una mica d'angúnia. Per tant, tenen una situació difícil. Ara, això també es pot girar. Jo he parlat amb serbis que són nacionalistes i demòcrates, que fan una lectura diferent de la situació: "Milosevic és molt nacionalista, però què n'hem tret? Que hagin liquidat una part dels serbis de Croàcia, i que, una altra part, els hagin tret de la constitució. També hem perdut els serbis de Bòsnia, que han quedat una mica arraconats. I ara això de Kosovo, que costa vides". Per tant també hi ha una part de serbis nacionalistes que a poc a poc van dient això. Quin dia això es trencarà? No se sap mai, però no és impossible que en un moment donat la gent faci comptes.

—*Li semblaria bé un protectorat internacional a Kosovo?*

—És la solució del secretari general de les Nacions Unides i l'única que hi veig.

—*I això s'ha de negociar amb Milosevic?*

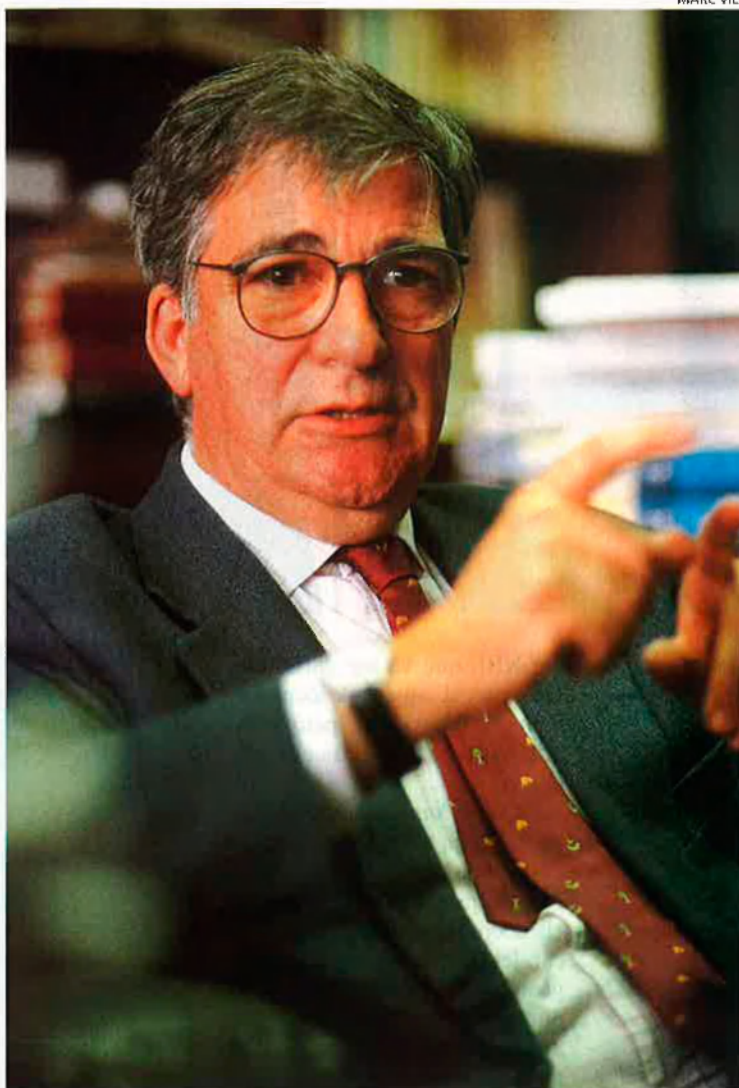
—Serà difícil, si no es veu molt derrotat. Jo seria prudent i, en tot cas, negociaria Kosovo i la Vojvodina [regió de població hongaresa al nord de Sèrbia], perquè no sabem que hi pot passar.

—*Vol dir que ell continuaria controlant el país, o que no hi ha solució si ell no abandona el poder?*

—L'ideal seria que deixés el poder i que hi hagués eleccions lliures. Però veig difícil l'acord amb Milosevic i veig difícil la sortida d'aquesta situació. A mi, m'ha sorprès molt la quantitat d'odi que hi ha allà. Una tona d'odi costa deu pessetes. Per això un protectorat hi estaria bé. Són pobles que històricament s'han acostumat a ser manats des de fora, i molta gent, també nacionalistes, deien: 'Això ho ha de resoldre Viena' com qui usa una frase feta, com quan hi havia l'imperi austro-hongarès. O els turcs, o Roma. És a dir, que hi hagi un cert protectorat no és pas una idea que repugni tant, perquè no és nova. Ells han tingut grans imperis situats fora dels Balcans durant molt de temps.

—*Aquest protectorat avalat per les Nacions Unides serviria perquè l'ONU recuperés credibilitat?*

—Sí. Kofi Annan, això, ho veu clar. A les Nacions Unides, no hi han anat, cosa que és una irregularitat, pel pes de Rússia i la Xina, que haurien votat que no, però resulta que la solució és aquesta. I serà un protectorat que durarà dècades, eh..., que jo em moriré i encara hi serà, i tant de bo que hi sigui; i vostè

es morirà i encara hi serà. Serà un cas com el de Xipre, que ja fa mig segle, i el protectorat continua existint, encara que ningú no se'n recordi.

—*Què en pensa, de l'acció armada de l'OTAN?*

—Jo em vaig equivocar: em pensava que Milosevic es rendiria abans. No em pensava pas que això durés tant. Quan vaig tornar de Montenegro vaig fer un parell d'articles demanant la intervenció ràpida, perquè veia que això ja s'anava muntant. Crec que s'hi ha arribat tard i que Milosevic ha tingut temps de preparar-se. És una "neteja" molt preparada.

—*La intervenció de l'OTAN s'ha defensat com l'últim recurs possible. Com pot ser que després dels primers bombardeigs es plantegés una mesura com el bloqueig marítim del petroli, que s'hauria pogut fer abans d'entrar en guerra?*

—Això sorprèn i demostra que no s'havia preparat prou bé. Els Balcans són una cosa molt difícil d'entendre. Hi ha un gran historiador anglès que va dir una frase magnífica: 'Els Balcans han originat tanta història que no la poden pair'. Des de fora, la gent no ha sabut valorar la gran complexitat dels països balcànics. En desconex coses com la guerra del se-

L'ex-ministre i professor Ernest Lluch és dels primers que demanà una intervenció militar ràpida a Kosovo. "Però em vaig equivocar. Em pensava que Milosevic es rendiria abans".

MARC VILA

"Jo crec que no es podien trencar els acords de Hèlsinki, de no tocar les fronteres de l'estat iugoslau, o, en tot cas, és una cosa que s'havia de fer per acord."

gle XIII, que va ser duríssima. Una part d'aquest desconeixement és ignorància, perquè no hi havia tota la informació adequada.

—*Què s'hauria hagut de fer que no s'ha fet?*

—Haver-hi intervingut abans.

Jo crec que no es podien trencar els acords d'Hèlsinki, de no tocar les fronteres de l'estat iugoslau, o en tot cas, és una cosa que s'havia d'haver fet per acord. La independència unilateral de Croàcia i d'Eslovènia va ser un error. Segona, no haver valorat realment qui era Milosevic, i que respondria d'aquesta manera tan brutal, va ser un altre error —i això no excusa gens Milosevic—. Tercera, els acords de Dayton es van fer ignorant el problema de Kosovo, que en porta un altre. Aquests dies Rússia apareix molt pro-sèrbia, però fins a un cert límit, perquè els russos tenen vint milions de musulmans (en tenien trenta-cinc, però se'ls van independitzar, i ja no volen que se'ls n'independitzin més). Per tant, una política gaire antialbanesa, no la poden pas fer. Per això aquests dies passa una cosa molt lògica: com que tenen vint milions de musulmans, no poden pas posar-s'hi contra.

—*Creu que per Rússia això és més important que no els crèdits de l'FMI que tant necessita?*

—Possiblement. És una qüestió important. Ieltsin, vulgues que no, es troba en un sistema democràtic i no acaba de fiar-se de Milosevic. A Rússia, Milo-

sevic té més gent entre el nacionalisme rus radical i la part més integrista de l'església ortodoxa, que no és la part que vota els qui ara manen. Per això Ieltsin ha de vigilar molt perquè la influència interna de Milosevic no el deixa en una posició central, sinó que el supera, amb els eslaus ortodoxos integristes i els nacionalistes radicals.

—*L'estratègia pacifista d'Ibrahim Rugova era molt més popular entre els kosovesos fa deu anys que no pas ara. Creu que no haver-li fet cas abans, des d'Europa, ha convertit la via armada de les reivindicacions kosoveses en la més popular?*

—Jo crec que hi ha dues coses. L'una és que, a mi, no m'agrada Rugova: es presenta amb la imatge d'un Ghandi, però no és tan clara. A les eleccions generals sèrbies, si els albanesos de Kosovo arriben a votar, perd Milosevic. Hi ha hagut coses com aquesta que no he acabat d'entendre. El número dos de Rugova, quan li ho vaig preguntar, va fugir d'estudi. Ara, que li van fer poc cas és cert. Allò que deia era veritat i s'ha comès un gran error no abonant les

reivindicacions de tornar a una regió autònoma. Ha estat una irresponsabilitat, i també crec que l'acció armada, que s'entén, ha estat una excusa de Milosevic per poder-s'hi ficar, que també en tenia ganes.

—*Creu que la manca de tractament d'aquests afers en un pla internacional fa que es radicalitzin?*

—Oï tal, igual que el problema dels kurds. És a dir, jo crec que una de les lliçons que s'han de treure d'aquest conflicte és que no pot ser que la Unió Europea tracti Turquia de la manera que la tracta, havent-hi la situació d'injustícia tan flagrant que hi ha amb els kurds. I això mateix dic en el cas de l'OTAN, perquè Turquia n'és membre. S'ha d'aprendre que això no es pot fer més. Jo crec que passen coses que abans no passaven, com el judici a Pinochet i la intervenció de l'OTAN a Kosovo. Això ha de deixar una lliçó per als futurs dictadors i per als qui anorreen les minories. Si no fem cas de situacions tan escandaloses com la dels kurds, tard o d'hora ho pagarem. Sobretot perquè Occident ja va prometre als kurds,

l'any 21 o 23, que obtindrien un estat. Hi ha un compromís i els països han de ser hereus d'això.

—*Potser també toca parlar del principi de la inviolabilitat de les fronteres...*

—Jo crec que sí, de la inviolabilitat de les fronteres i, alhora, de la cautela amb què s'han de tractar. Hem sentit tots aquests anys parlar sempre de globalització i de mundialització de tot, oi que sí? Doncs, som-hi.

"Una de les lliçons que s'han de treure del conflicte de Kosovo és que no pot ser que la Unió Europea tracti Turquia com la tracta, havent-hi la situació d'injustícia tan flagrant que hi ha amb els kurds. I això mateix dic de l'OTAN".

Oriol Cortacans